

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/nauka-i-edukacja/badania-historyczne/konferencje/26681,Konferencja-naukowa-Powiat-Ostroleka-w-pierwszej-dekadzie-rzadow-komunistycznych.html>
02.03.2026, 22:41

Strona znajduje się w archiwum.

Konferencja naukowa „Powiat Ostrołęka w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych” – Ostrołęka, 23 października 2008 r.

23.10.2008

W dniu 23 października 2008 r. w siedzibie Zespołu Kolegiów Nauczycielskich w Ostrołęce odbyła się konferencja naukowa „Powiat Ostrołęka w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych”.

Sesja została przygotowana przez Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN w Warszawie i Prezydenta Miasta Ostrołęki we współpracy ze Światowym Związkiem Żołnierzy AK i Zespołem Kolegiów Nauczycielskich w Ostrołęce

Była efektem kolejnego etapu badań historii regionalnej Mazowsza i Podlasia, jakich podjęli się historycy Oddziału IPN w Warszawie we współpracy z lokalnymi badaczami, pasjonatami i świadkami wydarzeń. OBEP IPN w Warszawie pracuje nad opracowaniem losów wszystkich powiatów obszaru Mazowsza i Podlasia w pierwszym, tzw. stalinowskim okresie rządów PPR-PZPR. Badania zostaną zamknięte w serii tomów „Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944-1956”.

Wśród licznych gości znaleźli się przedstawiciele środowisk kombatanckich i lokalnych samorządów. Znaczne grono stanowiła młodzież i nauczycieli historii. Otwarcia konferencji dokonał Prezydent Miasta Ostrołęki, który m.in. podziękował historykom z IPN za „żmudną pracę wkładaną w odkrywanie zapomnianych i przemilczanych stronic historii ziemi Ostrołęckiej i Kurpiowszczyzny”. Z kolei dyrektor warszawskiego oddziału Instytutu Pamięci Narodowej prof. Jerzy Eisler podziękował prezydentowi Ostrołęki za „modelową wręcz współpracę z warszawskim oddziałem IPN” i zaprezentował najnowsze wydawnictwo Instytutu, opisujące dzieje powiatu pułtuskiego w latach 1945-1955. Zapowiedział też, że ostrołęcka konferencja zaowocuje podobną książką, której można spodziewać się za rok. Dr Tomasz Łabuszewski, naczelnik Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej IPN w Warszawie, który prowadził spotkanie, podkreślił, że badanie powojennej historii regionalnej Mazowsza historycy oddziału warszawskiego IPN traktują jako rodzaj służby.

Podczas sesji wygłoszono sześć referatów. Pierwszy z nich, przygotowany przez Kazimierza Krajewskiego – kierownika naukowego referatu warszawskiego OBEP – dotyczył podziemia niepodległościowego w powiecie ostrołęckim w latach 1944-1953. Referent przybliżył zjawiska szczególnie charakterystyczne dla konspiracji powiatu ostrołęckiego. Podkreślił m.in., że walka podziemia antykomunistycznego na tym terenie była długotrwała i zacięta. Zwrócił uwagę na masowy udział mieszkańców powiatu ostrołęckiego w ruchu niepodległościowym. Ostatnie grupy zbrojne działały tam jeszcze na początku lat 50. „Ta długotrwałość oporu przeciwko dyktaturze komunistycznej świadczy o czymś więcej niż zdeterminowana i ideowa postawa żołnierzy podziemia w powiecie ostrołęckim. W warunkach terroru, jaki wówczas panował, żadna partyzantka bez poparcia miejscowej ludności nie miała najmniejszych szans na utrzymanie się.

Mieszkańcy ziemi ostrołęckiej traktowali żołnierzy jako wyrazicieli swych dążeń. Znajduje to potwierdzenie w dokumentach wytworzonych przez bezpiekę. Wynika z nich, że komuniści traktowali tutejszą ludność jako zdecydowanie wrogo nastawioną do władzy” – wyjaśnił.

Drugi referat, przygotowany przez dr. Tomasza Łabuszewskiego, dotyczył działań represyjnych UB wobec podziemia i społeczeństwa na terenie powiatu ostrołęckiego. „Cechą wyjątkową działalności PUBP w Ostrołęce była skala i brutalność represji. Wyznaczała ją ponadprzeciętna skłonność miejscowych funkcjonariuszy do zabijania ludzi. Stałym elementem pacyfikacji były masowe egzekucje i sądy doraźnie (bez możliwości apelacji)” – mówił historyk. Mimo stosowania wyjątkowo brutalnej siły resortowi nie udało się ograniczyć wpływu Kościoła na miejscową ludność. „Niezwykle pozytywną rolę w utrzymywaniu godnej postawy tutejszych księży odgrywał bp Falkowski (łomżyński), który wielokrotnie nawiedzał teren powiatu ostrołęckiego. Jego kazania w rozumieniu władz były ewidentnie antyrządowe i podtrzymywały ducha wśród miejscowych księży”.

Kolejne referaty wygłosili: Mariusz Bechta (OBEP w Warszawie) – o strukturach miejscowego aparatu bezpieczeństwa (PUBP); dr Jan Mironczuk (Muzeum w Ostrołęce) – przedstawił działania władz komunistycznych wobec Kościoła katolickiego w powiecie ostrołęckim; Waldemar Brenda (Muzeum w Piszcu) – mówił o Polskiej Partii Robotniczej na terenie powiatu Ostrołęka.; dr Krzysztof Kacprzak (Ciechanów) – wykład był próbą oszacowania strat osobowych powiatu ostrołęckiego w latach 1945–1956.

Sesję zakończyła dyskusja, w której uczestniczyli przede wszystkim świadkowie omawianych wydarzeń.

Naukowym plonem sesji będzie opublikowanie kolejnego tomu z cyklu „Mazowsze i Podlasie w ogniu”, zawierającego przedstawione na konferencji referaty oraz wybór reprezentatywnych, najciekawszych dokumentów z epoki, wytworzonych zarówno przez struktury niepodległościowe, jak i instytucje komunistycznego aparatu władzy (pierwszy tom wspomnianego cyklu, opublikowany w końcu minionego roku, poświęcony był powiatowi Sokółów Podlaski). Zasygnalizowana inicjatywa badawcza wpisuje się w nurt badań regionalnych, które w przyszłości pozwolą na przedstawienie pełnego obrazu instalowania rządów PPR-PZPR w terenie i ich systemowych działań.

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Warszawa

MAZOWSZE I PODLASIE W OGNIU 1944–1956

Powiat Ostrołęka

ZAPROSZENIE

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

